

Türkiye’de Bağımsız Denetim Şirketlerinin Gelirlerini Etkileyen Unsurların Şeffaflık Raporlarının Analizi ile Belirlenmesi

The Determination of The Factors Effecting The Revenues of Independent Audit Firms in Turkey Through The Analysis of Transparency Reports

Nusret Yazıcı¹

Öz

Son yıllarda birçok ülkede yaşanan finansal krizlerin, şirket skandallarının ve yolsuzlukların arkasında yatan en önemli sebeplerden biri kuşkusuz profesyonel, etik ve sorgulanabilir olmayan yönetim tarzlarıdır. Bu durum; kurumsal yönetim kavramının önemini geçmişe kıyasla daha belirgin olarak ortaya koymaktadır. Kamuyu aydınlatma ve şeffaflığın artırılması hedefleri doğrultusunda, Aralık 2012’de Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşların (KAYİK) denetimini yapan bağımsız denetim şirketlerine yıllık şeffaflık raporlarını Kamu Gözetim Kurumu’na (KGK) bildirmeleri ve kendi internet sitelerinde yayınlamaları zorunluluğu getirilmiştir. Güvence hizmeti veren bağımsız denetim şirketleri faaliyetlerinin de şeffaflık ilkesi gereği raporlanması ve raporların denetlenebilir olması bu işletmelere olan güven derecesini yükseltecektir. Bu çalışmanın amacı; bağımsız denetim şirketlerinin denetim kalitesini etkileyen unsurları 2015-2017 yılları şeffaflık raporlarından hareketle inceleyerek bir model önerisi geliştirmektir. Çalışma kapsamında; SPSS programında çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda; şirket yaşı, ortak sayısı, sorumlu denetçi sayısı ve denetim sayısı değişkenleri bir bütün olarak ele alındığında 2016 ve 2017 yılları için denetim gelirinun sırasıyla %28.8’ini ve %43.7’sini açıkladığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim Şirketleri, Denetim Kalitesi, Şeffaflık Raporları

Abstract

One of the most important reasons behind the financial crises, corporate scandals and corruption in many countries in recent years is undoubtedly non-professional, unethical and non-questionable management styles. This situation shows the importance of the concept of corporate governance more clearly in comparison with the past. In line with the objectives of public disclosure and transparency enhancement, in December 2012, independent auditing firms that audit the Public Benefit Organizations have been required to report their annual transparency reports to the Public Oversight Authority and publish them on their own websites. The reporting of the activities of the independent audit firms rendering the guarantee services in accordance with the principle of transparency and the fact that these reports can be audited will increase the level of trust in these firms. The purpose of this study is to develop a model proposal by examining the factors that affect the auditing quality of independent audit firms in accordance with the transparency reports of the years 2015-2017. In this study; multiple linear regression analysis was employed in SPSS program. As a result of the research, when the variables of the company age, the number of partners, the number of responsible auditors and the number of inspections are taken as a whole, it accounts for 28.8% and 43.7% of the audit revenue for 2016 and 2017, respectively.

Keywords: Independent Audit Firms, Audit Quality, Transparency Reports,

JEL: M42, M48, G28

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 20 / 11 / 2018

Accepted: 14 / 03 / 2019

¹ Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, nusret yazici@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0149-0358

Giriş

Günümüzde yaşanan teknolojik gelişmeler toplumsal hayatın birçok alanında etkili olmaktadır. Değişim ve gelişim bilgisayar temelli muhasebe sistemlerini giderek karmaşılaştırarak özellikle sermaye piyasalarında güvenilir finansal bilgiye olan ihtiyacı arttırmaktadır. Bu durum; denetim mesleğini kritik bir konuma taşımış ve denetim olgusunun önemini daha da arttırmıştır (Groomer ve Murthy, 2018: 105). Diğer bir ifadeyle iyi işleyen bir sermaye piyasasının en önemli göstergelerinden birisi de bağımsız denetçiler tarafından güvenilirliği sağlanmış bir finansal raporlama sisteminin varlığıdır (Fu vd., 2015).

Bu yüzyılın başındaki yüksek profilli kurumsal skandalların ardından düzenleyiciler, standart belirleyiciler, araştırmacılar ve uygulayıcılar için denetim kalitesi en öncelikli konulardan biri haline gelmiştir (Girdhar ve Jeppesen, 2018: 261). Denetimin temel amacı hedef kullanıcıların finansal tabloların tüm önemli yönleriyle geçerli finansal raporlama standartlarına uygun olarak hazırlandığına ilişkin duyduğu güven seviyesini arttırmaktır (KGK, 2017: 4).

Genel olarak finansal tablo kullanıcıları, denetlenmiş mali tabloların, muhasebe standartlarına uygun olduğunu ve karar vermenin temeli olarak kullanılabileceğini düşünmektedirler (Rahmina ve Agoes, 2014: 325). Diğer bir ifadeyle, finansal bilgi kullanıcıları, bağımsız denetçilerden finansal raporlarda önemli yanlışlık bulunmadığı ve doğru bilgi sunulduğuna ilişkin, bağımsız ve objektif olarak görüş vermelerini beklerler (Arı, 2009: 414). Bağımsız denetçiler, denetim faaliyeti ile müşteri işletme tarafından uygulanan muhasebe prensiplerinin kabul edilebilirliğinin yanında raporların kalitesi hakkında da görüş verirler (Lin ve Hwang, 2010: 60). Denetçi görüşünün makul bir güvence verememesi bir başka ifadeyle finansal tablolarda yer alan verilerin tam bir kesinlik ve doğruluk içerisinde ifade edilememesi, denetçiler ile denetim raporlarından yararlananlar arasında beklenti boşluğunun doğmasına neden olmaktadır (Yıldız ve Bulut, 2017).

Literatürde en sık tartışılan konulardan biri olmasına rağmen, denetim kalitesinin net bir tanımı ortaya konulamamıştır. Denetçi bağımsızlığının bir fonksiyonu olan denetim kalitesi; denetçinin, önemli yanlışlıkların ve mali sıkıntı sinyallerinin ortaya çıkma olasılığını bildirme olasılığına bağlıdır (Van Tendeloo ve Vanstraelen, 2008: 450). Finansal raporlama sürecine dahil olan tüm çıkar gruplarının bakış açılarına göre denetim kalitesine ilişkin tanımlamalar farklılık arz etmektedir. Finansal tablo kullanıcıları yüksek denetim kalitesinden finansal tablolarda önemli yanlışlıkların bulunmamasını algılamak; denetçiler denetim kalitesini müşteri işletmenin denetim metodolojisine göre başarılı bir şekilde denetlenmesi olarak tanımlamaktadırlar. Bağımsız denetim şirketleri yüksek kaliteli denetimi, denetim sürecinde karşılaşılan problemlerle başa çıkmayı sağlayacak bir sistem olarak görürken; düzenleyici kurumlar ise denetim kalitesini mesleki standartlara tam olarak uygunluk şeklinde ifade etmektedir (Şenyiğit ve Zeytinoğlu, 2014: 82). Sonuç olarak, yüksek kaliteli denetimler daha şeffaf ve güvenilir mali tablolara, daha düşük takdire bağlı işlemlere, daha yüksek ifşa kalitesine ve daha düşük yargılanma olasılıklarına yol açarlar (Chen vd., 2017). Bununla birlikte, denetim kalitesi raporlamasında başlıca üç güçlük ortaya çıkmaktadır (Bedard vd., 2010: 13):

- 1- Denetim kalitesini tanımlamak,
- 2- Denetim kalitesinin göstergelerini geliştirmek ve
- 3- Olası istenmeyen sonuçları ele almak.

Bağımsız denetimin kalitesini etkileyen faktörler çok boyutludur. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, denetim kalitesini etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Denetim süresi, denetçilere verilen eğitim süresi, denetçi, denetçi ortağı, denetim ücreti, denetim risklerinin müşteri riskini yansıtacak şekilde uyarlanması, denetim bütçesi, denetim sayısı, denetçinin ilgili endüstrideki uzmanlığı, denetçi şirketlerinin büyüklüğü, tecrübesi ve denetçinin bağımsızlığı gibi unsurlar denetim kalitesinin ölçülebilir girdilerini oluştururken, denetim görüşünün doğruluğu, yargılama masrafları, denetim faaliyetleri ve rapor sonuçları, akran değerlendirmeleri ve denetim kalitesini gösteren ve bireysel eylemleri detaylandıran şeffaflık raporları gibi yayınlar denetim kalitesinin ölçülebilir çıktılarını oluşturur (Bedard vd., 2010: 14- 15). Bu çalışmada; KGK tarafından sunulan şeffaflık raporlarından hareketle bağımsız denetim kalitesinin ölçülebilir girdilerinden olan şirket tecrübesi (yetki yaşı ve şirket yaşı), ortak sayısı, sorumlu denetçi sayısı ve denetim sayısı gibi faktörlerin denetim gelirleri üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılacaktır.

1. Şeffaflık Raporları ve Denetim Kalitesi

Kurumsal yönetimin vazgeçilmez unsurlarından biri olan şeffaflık, işletmenin ticari sır niteliğindeki bilgileri hariç olmak üzere, işletme ile finansal olan ve olmayan bilgilerin doğru, zamanında, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir ve düşük maliyetle kolay erişilebilir bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmasıdır. Bu ilke; faaliyet öncesini, faaliyetlerin devam ettiği süreci ve faaliyetler sonrasında kapsamaktadır (Pamukçu, 2011: 136). Şeffaflık kavramı, kamunun bilgilendirme hakkı/ihtiyacı ile işletmenin saklama hakkının kesişme noktasında yer almaktadır. Kamunun bilgilendirme ihtiyacı, paydaşların; işletmenin

yönetimi, faaliyetleri, stratejisi ve politikaları ile ilgili bilgi sahibi olma hakkını ifade ederken, saklama hakkı ise işletme ile ilgili tüm bilgilerin toplanmasının, kullanımının ve açıklanmasının kontrolünü elinde tutmasıdır (Poroy Arsoy, 2008: 20).

Yatırımcılar finansal tabloların güvenilirliği ve kredibilitésine dayanarak, sermaye piyasalarının verimliliğini etkileyen seçimler yapmaktadırlar. Ancak güvenilir olmayan bilgilerin varlığı, bireysel yatırımcıların çıkarlarına zarar vererek ekonomik ilerleme üzerinde bir fren işlevi görebilmektedir. Bu nedenle, düzenleyiciler denetim kalitesini bir kamu yararı olarak görmekte ve böylece yasal düzenlemeler yoluyla denetim kalitesini arttırmaya çalışmaktadırlar (Pott vd., 2008: 112). Denetim sürecinde şeffaflığın artması; potansiyel sorunları tespit ederek ve düzeltici önlemleri zamanında alarak denetim kalitesini arttırmayı ve denetim hizmetlerinin sunumunun sürekliliğini sağlamayı kolaylaştıracaktır (Li ve Stokes, 2008). Bugün denetim sürecinde güvenin sağlanması ve denetim kalitesinin artırılması için şeffaflık raporları kilit bir bileşen olarak kabul edilmektedir. Şeffaflık raporlarının yayınlanması konusundaki argümanın özü, şeffaflığın denetim kalitesini ortaya koyması, böylece işletmelerin daha yüksek kaliteyi ödüllendirmesi ve daha düşük kaliteye sahip işletmeler tarafından iyileştirmeler için teşvikler sağlamasıdır (Bedard vd., 2010: 13).

Literatürde şeffaflık ve denetim kalitesi içerikli çalışmalar incelendiğinde; Gharsellaoui ve Jarbouı (2017) tarafından yapılan çalışmada, denetim kalitesinin ve kurumsal mülkiyetin finansal iletişimin şeffaflığı üzerindeki etkisi araştırılmış ve denetçinin finansal iletişiminin şeffaflığının olumlu etkisi teyit edilmiştir. Pott vd. (2008) çalışmalarında, şeffaflık raporunun etkinliğinin değerlendirilmesi açısından denetçiler ile muhasebeciler arasında fark bulunmadığını ayrıca şeffaflık raporunun zorunlu veya gönüllü olup olmadığı ile raporun denetlenip denetlenmediği hususlarında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir. Jackson vd. (2008), şeffaflık raporlarında da yer alan denetim şirketi tecrübesinin denetim kalitesini arttırdığını tespit etmişlerdir. Deumes vd. (2012) dört AB ülkesinde (Avusturya, Almanya, Hollanda ve İngiltere) 103 denetim şirketinin şeffaflık raporlarına dayanarak yaptıkları çalışma sonucunda; şirketlerin yayınladıkları şeffaflık raporlarıyla denetim kalitesi arasında ilişki tespit edememişler ve bu durumu şeffaflık raporlarının gerçeği yansıtmama ihtimali ile açıklamaya çalışmışlardır. Şeffaflık raporları üzerinde gerçekleştirilen bir diğer çalışmada Erdoğan ve Kutay (2016), bağımsız denetim şirketlerinin büyüklük ölçüsü olarak kullanılan sermaye tutarlarının ve tecrübe düzeylerinin bağımsız denetim gelirleri üzerinde bir etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca, KAYİK sayısı ve sorumlu ortak denetçi sayısı ile bağımsız denetim gelirleri arasında pozitif bir ilişkinin varlığından bahsetmişlerdir. Cohen vd. (2014) denetçinin muhasebe konusundaki uzmanlığının şeffaflık raporlarında da paylaşılan denetçi eğitimleriyle sektör uzmanlığı konusunda desteklenmesi halinde denetim kalitesinin artabileceğini ortaya koymuşlardır. Gürol ve Tüysüzoğlu (2016) çalışmalarında, Türkiye'deki bağımsız denetim uygulamalarının oldukça yeni olduğunu ve belli başlı büyük şehirlerde toplandığını, bağımsız denetim şirketi gelirleri içerisinde bağımsız denetim gelirlerinin çok düşük olduğunu ve sektöre büyük ölçüde dört büyük denetim şirketinin hakim olduğunu belirtmişlerdir. Tanç ve Gümrah (2016) şeffaflık raporları üzerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında bağımsız denetim şirketlerinin bağımsız denetimde sürekli mesleki eğitimin önemini tam olarak kavrayamadıklarını ya da bu konudaki uygulamalarını açık bir şekilde paylaşamadıklarını belirtmişlerdir. Kaya (2017) çalışmasında gerçekleştirdiği analizler sonucunda; şeffaflık raporlarında belirtilen denetçi sayısının, bağımsız denetim şirketlerinin toplam gelir ve ortak sayısının artmasına bağlı olarak arttığını, ancak toplam sermaye, uluslararası denetim ağına dahil olma ve şirket yaşı değişkenlerinin denetim şirketlerinde çalışan denetçi sayısı üzerinde bir etki oluşturmadığını saptamıştır. Erdoğan ve Kutay (2016) çalışmalarında; bağımsız denetim şirketlerinin sermaye tutarlarının, tecrübe düzeylerinin, uluslararası denetim ağlarına dahil olma durumlarının bağımsız denetim şirketlerinin gelirleri üzerinde bir etkisinin olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca KAYİK sayısı ve sorumlu ortak denetçi sayısı arttıkça bağımsız denetim gelirlerinin arttığını da saptamışlardır.

Daha fazla şeffaflık, paydaşların işletmelerin nasıl yönetildiği konusunda daha ayrıntılı bilgilendirilmelerini sağlayacaktır. AB, bu gerekçeyle KAYİK denetimi amacıyla 2008 yılında yürürlüğe giren 8. Yönergede işletmelerin organizasyonu, yönetişimi ve kalite kontrolü hakkında bilgi veren şeffaflık raporlarını hazırlama ve web sayfalarında yayınlama yükümlülüğünü getirmiştir (Girdhar ve Jeppesen, 2018: 261). Böylece, KAYİK'ler şeffaflık raporlarıyla, denetim mesleğine ve kamuoyuna daha da yaklaşmışlardır (Çular, 2014: 694). AB'nin yönergeler vasıtasıyla muhasebe ve denetim konularını düzenlemesindeki temel amacı; üye ülkelerde uygulamada birliğin sağlanması, yatırımcı ve ilgili paydaşların sermaye piyasalarına olan güvenlerinin temin edilmesidir (Tunca Çalıyurt ve Görkey Kesimli, 2015).

Şeffaflık raporlarının; hazırlanması, sunulma zorunluluğu, ve denetimleri ülkeden ülkeye farklılık gösterse de büyük oranda benzerlik arz etmektedir. Ülkemizde şeffaflık raporları ilk olarak 12.07.2008 tarihli Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinde Bağımsız Denetim Yapılmasına İlişkin Yönetmelik'le uygulamaya konulmuştur (Resmi Gazete, 2008). KGK bu konuda AB 8. Yönergesini benimsemiş ve 26.12.2012 tarihinde yayınlanan bağımsız denetim yönetmeliğiyle bağımsız denetim şirketlerinin şeffaflık raporlarını yayınlamasını zorunlu hale getirmiştir. Bir takvim yılında KAYİK denetimi yapmış denetim şirketleri ilgili takvim yılını müteakip, özel hesap dönemi kullanan denetim şirketleri ise hesap dönemi kapanışını müteakip dördüncü ayın sonuna kadar yıllık şeffaflık raporunu Kamu Gözetim Kurumu'na bildirir ve kendi internet sitelerinde yayımlar. Bu rapor denetim şirketlerinin yönetim organı başkanı tarafından imzalanır ve denetim şirketlerine ilişkin asgari olarak aşağıdaki bilgileri içerir (Resmi Gazete, 2012):

- a) Hukuki yapısı ve ortakları hakkında açıklama,
- b) Kilit yöneticileri ve sorumlu denetçileri hakkında açıklama,
- c) İçinde yer aldığı denetim ağının hukuki ve yapısal özelliklerine ilişkin açıklama,
- ç) İlişkili denetim şirketleri ve diğer işletmelere ve bu ilişkilerin mahiyetine ilişkin açıklama,
- d) Organizasyon yapısı hakkında açıklama,
- e) Kalite güvence sistemi incelemesinin en son ne zaman yapıldığına dair bilgi,
- f) Bir önceki yılda denetim hizmeti verdiği KAYİK'lerin listesi,
- g) Denetçilerinin sürekli eğitimine yönelik izlenen politikalar hakkında açıklama,
- ğ) Bağımsızlıkla ilgili uygulamalarına ilişkin, bağımsızlık ilkesine uyumun gözden geçirilmiş olduğunu da teyit eden açıklama,
- h) Toplam gelirlerin finansal tablo denetimi, diğer denetimler ve denetim dışı hizmetler itibarıyla dağılımı gibi denetim faaliyetinin ağırlığını gösteren finansal bilgiler,
- ı) Sorumlu denetçilerin ücretlendirilme esaslarına ilişkin bilgiler,
- i) Kalite kontrol sisteminin tanıtımı ve bu sistemin etkin olarak çalıştığına dair denetim şirketi yönetiminin beyanı,
- j) Kurum tarafından istenen diğer bilgiler.

Düzenleyicilerin, denetim şirketlerince şeffaflık raporlarının yayınlamasını zorunlu kılması; denetim şirketi yönetiminde denetim kalitesinin artmasını ve denetim şirketleri arasında farklılaşmayı sağlar. Özellikle, denetim şirketlerinin yönetiminde denetim kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu düşünülürse, denetim şirketi yönetimindeki şeffaflık, piyasa katılımcılarının denetim şirketlerini birbirinden ayırt etmelerini sağlayabilir ve bu da kalitenin artmasını teşvik eder (Deumes vd., 2012: 194). Dolayısıyla denetim kalitesindeki artış beraberinde bağımsız denetim şirketinin tercih edilme sebebi olacak ve böylece bağımsız denetim gelirleri artacaktır.

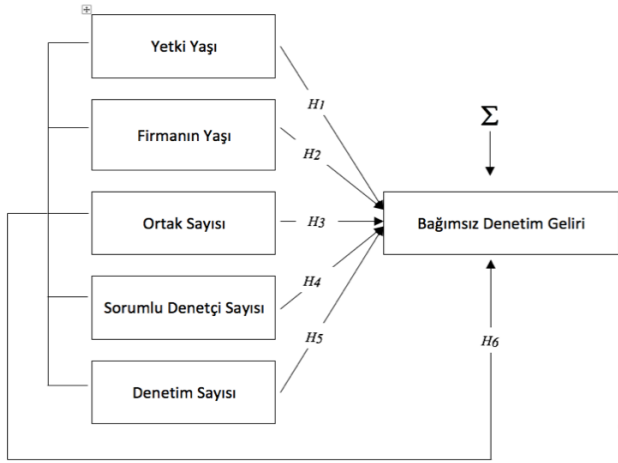
2. Çalışmanın Amacı ve Metodolojisi

Bu çalışmada; KGK tarafından bağımsız denetim şirketlerine 26.12.2012 tarihli bağımsız denetim yönetmeliğince yayınlanma zorunluluğu getirilen şeffaflık raporlarından hareketle bağımsız denetim kalitesinin ölçülebilir girdilerinden olan şirket tecrübesi (yetki yaşı ve şirket yaşı), ortak sayısı, sorumlu denetçi sayısı ve denetim sayısı faktörlerinin denetim gelirleri üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın araştırma kapsamını; KGK'nın yetkilendirmiş olduğu bağımsız denetim şirketleri tarafından yayınlanan şeffaflık raporları oluşturmaktadır. Çalışmanın yapıldığı Ekim 2018 tarihi itibarıyla KGK tarafından yetkilendirilmiş bağımsız denetim şirketi sayısı 264'tür (KGK, 2018a). Diğer taraftan çalışmanın yapıldığı dönemde KGK tarafından bağımsız denetim şirketi olarak yetkilendirilenlerden sadece 126 tanesinin şeffaflık raporu KGK'nın web sitesinde yayınlamıştır (KGK, 2018b).

Çalışma son üç yılın (2015, 2016, 2017) verileri ile sınırlandırılmıştır. 2017 yılının şeffaflık raporunu yayınlayan bağımsız denetim şirketlerinden dikkate alınıp araştırmaya dahil edilen bağımsız denetim şirketi sayısı 73'tür. 2017 yılı içerisinde KAYİK denetimi yapmayanlar, internet sitelerine erişilemeyenler ve şeffaflık raporlarında gerekli verilerine ulaşılamayanlar kapsam dışı bırakılmıştır. Sıraladığımız nedenlerden dolayı 2016 yılı için 64, 2015 yılı içinse 53 bağımsız denetim şirketinin yayınladığı şeffaflık raporları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada ayrıca dört büyükler olarak ifade edilen bağımsız denetim şirketlerinin verileri uç değer olarak tespit edildiğinden kapsam dışı bırakılmıştır. Bu çalışmada kullanılan değişkenler, araştırmanın modeli (Şekil 1) ve hipotezler şu şekilde verilmiştir:

Bağımlı Değişken:	Bağımsız Denetim Geliri (Y)
Bağımsız Değişkenler:	Bağımsız Denetim Yetki Yaşı (X ₁)
	Bağımsız Denetim Şirketinin Yaşı (X ₂)
	Ortak Sayısı (X ₃)
	Sorumlu Denetçi Sayısı (X ₄)
	Denetim Sayısı (X ₅)

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli aşağıdaki gibi formüle edilmiştir:

$$\hat{Y} = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + b_5X_5$$

Belirlenen bağımsız değişkenlerin denetim gelirin'e olan etkisini incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çalışmada 2015-2017 yılları arasında her bir yıl için ayrı bir değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Bu nedenle, her bir yıl için bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenin doğrusallığı serpm'e diyagramlarının incelenmesi ile belirlenmiştir. Aralarında doğrusal bir ilişki olduğu gözlenen değişkenler seçilerek modele alınmıştır.

3. Araştırmanın Bulguları

Yapılan inceleme sonucunda yetki yaşı ile denetim geliri arasında doğrusal bir ilişki saptanamamıştır. Dolayısıyla "H1" hipotezi araştırma kapsamında reddedilmiştir. Diğer değişkenler ise denetim geliri ile doğrusal bir birliktelik olabileceğini göstermiştir. Buna göre her bir yıl için değerlendirmeye alınan değişkenler bağımsız denetim şirketinin yaşı, ortak sayısı, sorumlu denetçi sayısı ve denetim sayısı olarak bulunmuştur. Regresyon analizi bu değişkenler esas alınarak yapılmıştır. Analiz sonuçları her bir yıl için sırasıyla şu şekilde verilmiştir:

2015 yılı için değerlendirme:

Analizlerde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistik değerleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. 2015 Yılına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	N	Ortalama	St.Sapma	Minimum	Maksimum
Denetim Geliri	53	1.272.922	2.246.495	33.500	9.813.442
Şirketin Yaşı	53	12,96	8,44	1	33
Ortak Sayısı	53	9,21	5,29	2	27
S. Denetçi Sayısı	53	5,17	3,89	2	27
Denetim Sayısı	53	8,28	9,34	1	36

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken ile ilişkileri korelasyon analizi ile araştırılmıştır. Korelasyon değerleri Tablo 2'de görülmektedir.

Araştırma hipotezleri şunlardır:

H1: Yetki yaşı ile denetim geliri arasında bir ilişki vardır.

H2: Şirket yaşı ile denetim geliri arasında bir ilişki vardır.

H3: Ortak sayısı ile denetim geliri arasında bir ilişki vardır.

H4: Sorumlu denetçi sayısı ile denetim geliri arasında bir ilişki vardır.

H5: Denetim sayısı ve denetim geliri arasında bir ilişki vardır.

H6: Yetki yaşının, şirket yaşının, ortak sayısının, sorumlu denetçi sayısının ve denetim sayısının en az birinin denetim geliri üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Tablo 2. Değişkenler Arası Korelasyon (2015 Yılı)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Denetim Geliri	1,000	-	-	-	-
2. Şirketin Yaşı	0,059	1,000	-	-	-
3. Ortak Sayısı	0,030	-0,028	1,000	-	-
4. S. Denetçi Sayısı	0,038	-0,069	0,667*	1,000	-
5. Denetim Sayısı	0,390*	0,150	-0,102	-0,116	1,000

*p<0,05

Korelasyon analizi sonucuna göre; ortak sayısının sorumlu denetçi sayısı ile beklenildiği üzere anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($r=0,66$; $p<0,05$). Çünkü sorumlu denetçilerin bir araya gelerek bağımsız denetim şirketi kurması şirketlerdeki sorumlu denetçilerin ve dolayısıyla da şirket ortaklarının sayısının artmasına neden olabilmektedir. Ayrıca korelasyon analizi denetim sayısının denetim geliri ile anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu da göstermiştir ($r=0,39$; $p<0,05$). Dolayısıyla 2015 yılı için “H5” hipotezi desteklenmiştir.

2015 yılı için regresyon analizi sonucunda elde edilen varyans analizi sonuçları Tablo 3’te görülebilir.

Tablo 3. Regresyon Modeline Ait Varyans Analizi (2015 yılı)

Model	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Seviyesi
Regresyon	4,244E13	4	1,061E13	2,276	,075
Artık	2,238E14	48	4,662E12		
Toplam	2,662E14	52			

2015 yılına ait regresyon modeli anlamlı bulunmamıştır ($F=2,276$; $p>0,05$). Araştırma sonuçlarına göre; 2015 yılı için “H5” hipotezi dışındaki diğer araştırma hipotezleri reddedilmiştir.

2016 yılı için değerlendirme:

Analizlerde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistik değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. 2016 Yılına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	N	Ortalama	St.Sapma	Minimum	Maksimum
Denetim Geliri	64	1.256.729	2.242.696	27.786	10.922.470
Şirketin Yaşı	64	13,19	8,70	1	34
Ortak Sayısı	64	9,31	5,067	3	28
S. Denetçi Sayısı	64	5,02	3,68	2	27
Denetim Sayısı	64	6,44	7,14	1	35

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken ile ilişkileri korelasyon analizi ile araştırılmıştır. Korelasyon değerleri Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5. Değişkenler Arası Korelasyon (2016 Yılı)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1.Denetim Geliri	1,000	-	-	-	-
2. Şirketin Yaşı	0,018	1,000	-	-	-
3.Ortak Sayısı	0,121	-0,056	1,000	-	-
4.S. Denetçi Sayısı	0,142	-0,059	0,675**	1,000	-
5. Denetim Sayısı	0,521**	0,206	0,061	0,104	1,000

**p<0,01

Korelasyon analizi sonucuna göre; ortak sayısının sorumlu denetçi sayısı ile beklenildiği üzere anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($r=0,675$; $p<0,01$). Ayrıca korelasyon analizi denetim sayısının denetim geliri ile anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu da göstermiştir ($r=0,521$; $p<0,01$). Dolayısıyla 2015 yılında olduğu gibi 2016 yılı için de "H5" hipotezi desteklenmiştir.

2016 yılı için regresyon analizi sonucunda elde edilen varyans analizi sonuçları Tablo 6'da görülebilir.

Tablo 6. Regresyon Modeline Ait Varyans Analizi (2016 yılı)

Model	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Seviyesi
Regresyon	9,034E13	4	2,283E13	5,974	,000**
Artık	2,255E14	59	3,823E12		
Toplam	3,169E14	63			

**p<0,01

Varyans analizi sonucuna göre; bulunan regresyon denkleminin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=5,974$; $p<0,01$). Regresyon analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Regresyon Katsayıları (2016 yılı)

Model	Beta	St. Hata	Standart Beta	t	Anlamlılık Seviyesi	Tolerans	VIF
Sabit Katsayı	118593,882	662230,382		,179	,858		
Şirketin Yaşı	-22166,875	29022,215	-,086	-,764	,448	,951	1,052
Ortak Sayısı	23446,597	65890,550	,053	,356	,723	,544	1,837
S. Denetçi Sayısı	166684,610	35475,657	,046	,305	,762	,539	1,854
Denetim Sayısı	27729,796	91046,357	,531	4,699	,000**	,944	1,059

**p<0,01

VIF değerinin 10'un altında olması ve tolerans değerinin 0,2'nin üzerinde olması bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını ortaya koymaktadır (Field, 2009). Modelde yer alan denetim sayısının denetim geliri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($\beta=,531$; $p<0,01$). Elde edilen modele ilişkin özet istatistikleri ise Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Model Özet İstatistikleri (2016 Yılı)

Model	R	R ²	F	Anlamlılık Seviyesi	Durbin-Watson
1	0,537	0,288	5,974	0,000**	2,009

**p<0,01

Tablo 8'e göre modelde yer alan bağımsız değişkenlerin denetim gelirini açıklama oranı $R^2=0,288$ olarak bulunmuştur. Buna göre; bağımsız denetim şirketlerinin denetim gelirlerinin %28,8'i bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Modelin hata terimleri arasında otokorelasyon bulunmamaktadır (Durbin-Watson test istatistiğinin değeri 1.5'ten az, 2.5'ten çok olmamalıdır) (Küçüksille, 2016: 267). Araştırma sonuçlarına göre; 2016 yılı için araştırma hipotezlerinden "*H5: Denetim sayısı ve denetim geliri arasında bir ilişki vardır.*" ve "*H6: Yetki yaşının, şirket yaşının, ortak sayısının, sorumlu denetçi sayısının ve denetim sayısının en az birinin denetim geliri üzerinde önemli bir etkisi vardır.*" hipotezleri desteklenmiştir.

2017 yılı için değerlendirme:

Analizlerde kullanılan değişkenlere ait tanımlayıcı istatistik değerleri Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. 2017 Yılına Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	N	Ortalama	St.Sapma	Minimum	Maksimum
Denetim Geliri	73	1.440.002	2.306.870		
Şirketin Yaşı	73	14,03	8,547	2	35
Ortak Sayısı	73	8,89	5,004	1	29
S. Denetçi Sayısı	73	5,38	3,744	2	26

Denetim Sayısı	73	6,63	7,408	1	42
----------------	----	------	-------	---	----

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken ile ilişkileri korelasyon analizi ile araştırılmıştır. Korelasyon değerleri Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10. Değişkenler Arası Korelasyon (2017 Yılı)

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Denetim Geliri	1,000	-	-	-	-
2. Şirketin Yaşı	0,038	1,000	-	-	-
3. Ortak Sayısı	0,141	0,013	1,000	-	-
4. S. Denetçi sayısı	0,224*	0,003	0,708**	1,000	-
5. Denetim Sayısı	0,643**	-0,018	0,187	0,172	1,000

*p<0,05 **p<0,01

Korelasyon analizi sonucuna göre; ortak sayısının sorumlu denetçi sayısı ile beklenildiği üzere anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($r=0,708$; $p<0,01$). Ayrıca korelasyon analizi sorumlu denetçi sayısının denetim geliri ile anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır ($r=0,224$; $p<0,05$). Denetim sayısının denetim geliri ile anlamlı ve olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu da göstermiştir ($r=0,643$; $p<0,01$). Dolayısıyla 2017 yılı için "H4" ve "H5" hipotezleri desteklenmiştir.

2017 yılı için regresyon analizi sonucunda elde edilen varyans analizi sonuçları Tablo 11'de görülebilir.

Tablo 11. Regresyon Modeline Ait Varyans Analizi (2017 Yılı)

Model	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	Anlamlılık Seviyesi
Regresyon	1,673E14	4	4,182E13	13,173	,000**
Artık	2,159E14	68	3,175E12		
Toplam	3,832E14	72			

**p<0,01

Varyans analizi sonucuna göre bulunan regresyon denkleminin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=26,082$; $p<0,01$). Regresyon analizi sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Regresyon Katsayıları (2017 Yılı)

Model	Beta	St. Hata	Standart Beta	t	Anlamlılık Seviyesi	Tolerans	VIF
Sabit Katsayı	-229598,028	562890,759		-,408	,685		
Denetim Sayısı	196865,741	28909,720	,632	6,810	,000**	,961	1,040
S. Denetçi Sayısı	123577,833	79544,680	,201	1,554	,125	,497	2,012
Şirketin Yaşı	13693,597	24575,562	,051	,557	,579	,999	1,001
Ortak Sayısı	-55455,284	59688,776	-,120	-,929	,356	,494	2,024

**p<0,01

VIF değerinin 10'un altında olması ve tolerans değerinin 0,2'nin üzerinde olması bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı sorunu olmadığını ortaya koymaktadır (Field, 2009). Modelde yer alan denetim sayısının denetim geliri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir ($\beta=,632$; $p<0,01$). Elde edilen modele ilişkin özet istatistikleri ise Tablo 13'de yer almaktadır.

Tablo 13. Model Özet İstatistikleri (2017 Yılı)

Model	R	R ²	F	Anlamlılık Seviyesi	Durbin-Watson
1	0,661	0,437	13,173	0,000**	1,918

**p<0,01

Tablo 13'e göre modelde yer alan bağımsız değişkenlerin denetim gelirini, açıklama oranı $R^2=0,437$ olarak bulunmuştur. Buna göre; bağımsız denetim şirketlerinin denetim gelirlerinin %43,7'si bağımsız değişkenler tarafından açıklanmaktadır. Modelin hata terimleri arasında otokorelasyon bulunmamaktadır (Durbin-Watson test istatistiğinin değeri 1.5'ten az, 2.5'ten çok olmamalıdır) (Küçüksille, 2016: 267). Araştırma sonuçlarına göre; 2017 yılı için araştırma hipotezlerinden "H4 Sorumlu denetçi sayısı ile denetim geliri arasında bir ilişki vardır.", "H5 Denetim sayısı ve denetim geliri arasında bir ilişki vardır." ve "H6 Yetki yaşının, şirket yaşının, ortak sayısının, sorumlu denetçi sayısının ve denetim sayısının en az birinin denetim geliri üzerinde önemli bir etkisi vardır." hipotezleri desteklenmiştir.

Tablo 14'te araştırma hipotezlerinin sonuçları toplu halde özetlenmiştir.

Tablo 14. Araştırma Hipotez Sonuçlarının Toplu Gösterimi

YIL/HİPOTEZ	H1	H2	H3	H4	H5	H6
2015	RED	RED	RED	RED	KABUL	RED
2016	RED	RED	RED	RED	KABUL	KABUL
2017	RED	RED	RED	KABUL	KABUL	KABUL

Sonuç ve Değerlendirme

Son yıllarda, birçok ülkede yaşanan kurumsal başarısızlıklar neredeyse tüm dünyada işletmelerde kurumsal yönetim anlayışına yeniden odaklanılmasına neden olmuştur. Evrensel tepki, hem kabul edilemez davranışların önlenmesine hem de işletmelerin işleyişlerine dair şeffaflığı arttırmaya hizmet edeceği umuduyla daha güçlü ve kaliteli bir yönetimin geliştirilmesi sürecini tetiklemiştir. Denetim faaliyeti, işletmelerin finansal raporlama kalitesini artırarak yönetim kalitesini yükseltecek önemli bir mekanizma olarak tanımlanmıştır (Ghafran ve O'sullivan, 2017: 578).

Denetim şirketlerinin şeffaflığı, daha yüksek düzeyde denetim kalitesinin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Paydaşlara sağlanan kaliteli bilginin önemli özelliği, tam açıklık ve şeffaflıktır. Bilginin şeffaflığı, erişilebilir ve anlaşılabilir bilgi ortamıyla ilgilidir. Daha fazla şeffaflık açısından ana konu, kullanıcının bilgi algısı üzerindeki etkisidir. Bu noktada önemli olan; denetim şirketlerinin sorumluluğu, şeffaflığı ve tam açıklığıdır (Pivac ve Ćular, 2012: 224- 225).

Bu çalışmada; KGK tarafından sunulan şeffaflık raporlarından hareketle bağımsız denetim kalitesinin ölçülebilir girdilerinden olan şirket tecrübesi (yetki yaşı ve şirket yaşı), ortak sayısı, sorumlu denetçi sayısı ve denetim sayısı gibi faktörlerin denetim gelirleri üzerindeki etkisi ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; 2015 yılı için çalışmanın araştırma modelindeki bağımsız değişkenlerin denetim geliri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Buna karşın hem 2016 yılı hem de 2017 yılı için denetim sayısının, denetim geliri üzerinde anlamlı ve olumlu etkisinin olduğu görülmektedir. Ayrıca şirket yaşı, ortak sayısı, sorumlu denetçi sayısı ve denetim sayısı değişkenleri bir bütün olarak ele alındığında; denetim gelirin 2016 ve 2017 yılları için sırasıyla %28,8 ve %43,7'sini açıkladığı, 2015-2017 yılları bazında karşılaştırıldığında ise ele alınan bağımsız değişkenlerin denetim geliri üzerindeki etkisinin araştırma kapsamındaki beklentilerle yıllar ilerledikçe daha fazla paralellik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu durum; şeffaflık raporlarının kalitesinin yıldan yıla arttığının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca ülkemizdeki Kamu Gözetim Kurumu'nun bağımsız denetim şirketlerine yönelik gözetim görevini etkin bir şekilde yerine getirmesi, bağımsız denetim şirketlerinin kurumsallaşma süreçlerini devam ettirmeleri ve uygulamaların uluslararası standartlar çerçevesinde düzenlenmesiyle açıklanabilir. Bu konu kapsamında izleyen yıllarda gerçekleştirilecek çalışmaların araştırma sonuçlarıyla bu çalışmanın araştırma sonuçları karşılaştırılarak konunun daha da netleştirilmesi beklenmektedir.

Kaynakça

- Arı, M. (2009), "Finansal Raporlama Skandalları ve Mali Tabloların Güvenirliiği", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, s. 409-420.
- Bedard, J. C., Johnstone, K. M. ve Smith, E. F. (2010), "Audit Quality Indicators: A Status Update on Possible Public Disclosures and Insights from Audit Practice", *Current Issues in Auditing*, 4(1), s. 12-19.
- Chen, Y., Saffar, W. ve Srinidhi, B. (2017), "Does Audit Quality Affect Firmss Debt Financing Choices?", *SSRN Electronic Journal*,
https://www.researchgate.net/publication/320480051_Does_Audit_Quality_Affect_Firmss_Debt_Financing_Choices, (20.10.2018).
- Cohen, J. R., Hoitash, U., Krishnamoorthy, G. ve Wright, A. M. (2014), "The Effect of Audit Committee Industry Expertise on Monitoring the Financial Reporting Process", *The Accounting Review*, 89(1), s. 243-273.
- Ćular, M. (2014), "Transparency of Audit Firms in Croatia, World Academy of Science, Engineering and Technology", *International Journal of Economics and Management Engineering*, 8(3), s. 694-698.
- Deumes, R., Schelleman, C., Bauwhede, H. V. ve Vanstraelen, A. (2012), "Audit Firm Governance: Do Transparency Reports Reveal Audit Quality?", *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(4), s. 193-214.
- Erdoğan, S. ve Kutay, N. (2016), "Türkiye'de Bağımsız Denetim Şirketlerinin Karakteristiklerinin Bağımsız Denetim Gelirleri Üzerindeki Etkisi", *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(27), s. 105-122.
- Field, A. (2009), *Discovering Statistics Using Spss (and Sex and Drugs and Rock 'n' roll)*, 3. Baskı, Sage Publications, Londra.
- Fu, Y., Carson, E. ve Simnett, R. (2015), "Transparency Report Disclosure By Australian Audit Firms And Opportunities For Research", *Managerial Auditing Journal*, 30(8/9), s. 870-910.
- Ghafran, C. ve O'sullivan, N. (2017), "The Impact of Audit Committee Expertise on Audit Quality: Evidence from UK Audit Fees", *The British Accounting Review*, 49(6), s. 578-593.

- Gharsellaoui, L. ve Jarbou, A. (2017). "External Audit Quality and Transparency of Financial Communication: The Impact of Institutional Ownership of Listed Tunisian Firms", *Journal Of Academic Finance, Red Research Unit, University of Gabes, Tunisia*, 8(1).
- Girdhar, S. ve Jeppesen, K. K. (2018), "Practice Variation in Big-4 Transparency Reports", *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 31(1), s. 261–285.
- Groomer, S. M. ve Murthy, U. S. (2018), "Continuous Auditing Of Database Applications: An Embedded Audit Module Approach", *Continuous Auditing*, s. 105–124.
- Gürol B. ve Tüysüzoğlu T. (2016), "Türkiye'de Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar Nezdinde Bağımsız Denetim Yapan Denetim Kuruluşlarının Şeffaflık Raporları Üzerinde Bir İnceleme", *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 47, s. 131-148.
- Jackson, A. B., Moldrich, M. ve Roebuck, P. (2008), "Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality", *Managerial Auditing Journal*, 23(5), s. 420-437.
- Kaya, H. P. (2017), "Türkiye'de Bağımsız Denetim Şirketlerinin Denetim Kadrolarında Yer Alan Denetçi Sayısını Etkileyen Faktörler", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 50, s. 45-60.
- KGK (2017), Bağımsız Denetim Standardı 200, <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2/uploads/Files/Duyurular/V2/Bds/Bdsyeni25.12.2017/Bds%20200-Site.Pdf>, (16.10.2018).
- KGK (2018a), Bağımsız Denetim Kuruluşları Listesi. <http://denkur.kgk.gov.tr/>, (15.10.2018).KGK (2018b), Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Şeffaflık Raporları ile Şeffaflık Raporlarına İlişkin Açıklamaları, <http://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5304/Bag%CC%86%C4%B1ms%C4%B1z-Denetim-Kurulus%CC%A7lar%C4%B1n%C4%B1n-S%CC%A7effal%C4%B1k-Raporlar%C4%B1-ile-S%CC%A7effal%C4%B1k-Raporlar%C4%B1na-l%CC%87lis%CC%A7kin-Ac%CC%A7%C4%B1klamalar%C4%B1>, (15.10.2018).
- Küçüksille, E. (2016), "Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli", Şeref Kalaycı (Ed.), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 7. Baskı, Kalkan Matbaacılık, Ankara.
- Li, Y. ve Stokes, D., (2008), "Audit Quality and Cost of Equity Capital", 2nd Workshop of Audit Quality, EIASM.
- Lin, J. W. ve Hwang, M. I. (2010), "Audit Quality, Corporate Governance, and Earnings Management: A Meta-Analysis", *International Journal of Auditing*, 14(1), s. 57–77.
- Pamukçu, F. (2011), "Finansal Raporlama ile Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflıkta Kurumsal Yönetimin Önemi", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, s. 133-148.
- Pivac S. ve Čular, M. (2012), "Quality Index Creating and Analysis of the Transparency of Audit Firms - Case Study in Croatia", *Croatian Operational Research Review (Crorr)*, 3, s. 224-235.
- Poroy Arsoy, A. (2008), "Kurumsal Şeffaflık ve Muhasebe Standartları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(2), s. 17-35.
- Pott, C., Theodore J. M. ve Watrin, C. (2008), "The Effect of a Transparency Report on Auditor Independence", *Rev Manage Sci*, 2, s. 111–127.
- Rahmina, L. Y. ve Agoes, S. (2014), "Influence of Auditor Independence, Audit Tenure, and Audit Fee on Audit Quality of Members of Capital Market Accountant Forum in Indonesia, Procedia, *Social and Behavioral Sciences*, 164, s. 324 – 331.
- Resmi Gazete (2008), <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080712.htm&ain=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080712.htm>, (18.10. 2018).
- Resmi Gazete (2012), Bağımsız Denetim Yönetmeliği, md. 36., 26.12.2012 tarihli resmi gazete, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121226.htm&ain=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121226.htm>, (08.09. 2018).
- Şenyiğit, Y. B. ve Zeytinoğlu, E. (2014), "Zorunlu Denetçi Rotasyonunun Denetim Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Literatür Araştırması", *İ. Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(77), s. 79-98.

- Tanç, A. ve Gümrah, A. (2016), "Şeffaflık Raporları Çerçevesinde Bağımsız Denetim Kuruluşlarının Sürekli Mesleki Eğitim Politikalarının Analizi", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18 (Özel Sayı-1), s. 419-438.
- Tunca Çalıyurt, K. ve Görkey Kesimli, İ. (2015), "Avrupa'da Bağımsız Denetimde Mevzuat Açısından Gelişmeler ve Türkiye Yansımaları", *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, 52(602), s. 13-24.
- Van Tendeloo, B. ve Vanstraelen, A. (2008), "Earnings Management and Audit Quality in Europe: Evidence from the Private Client Segment Market", *European Accounting Review*, 17(3), s. 447-469.
- Yıldız, E. ve Bulut, E. (2017), "Denetimde Beklenti Boşluğu", *Sayıştay Dergisi*, 105, s. 41-68.